

ראיון עם ביאנקה סטיחטר

מראיון: רן טל

"3 דקות", סרטה של הבימאית ביאנקה סטיחטר, היה בשבילי אחד הסרטים המרתקים שיצאו ב-2022. סטיחטר, מבקרת קולנוע וחוקרת קולנוע המתגוררת באמסטרדם, יצאה למסע הקולנועי הראשון שלה כבימאית לאחר שנים של התבוננות וכתיבה על קולנוע. התוצאה רבת יופי, מטרידה וחומלת – הכול יחדיו. חשבנו שגיליון שעוסק בארכיון חייב לכלול שיחה עם היוצרת של "3 דקות".

אני סקרן לשמוע על הקפיצה שלך למים הסוערים של בימוי לאחר שנים שהתבוננת, כתבת וחקרת סרטים.

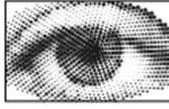
בהכשרתי אני היסטוריונית, שגם כתבה ביקורות סרטים בעיתון הולנדי, כתבתי גם על פסטיבלים וכו'. ב-2014 בפסטיבל רוטרדם לקולנוע, ביקשו ליצור מסגרת של מבקרי קולנוע שיכינו מעין מאמרים בווידאו. היום זה נשמע מובן מאליו אבל ב-2014 זה היה חידוש.

הם כתבו לי ושאלו האם אני רוצה להכין מאמר וידאו למהדורה הראשונה של התוכנית. זה נשמע לי מעניין, אף שבדרך כלל כולם עוסקים בקולנוע עלילתי עכשווי. באותו הזמן נתקלתי בפייסבוק בפוסט על ספר שנקרא "שלוש דקות בפולין". הפוסט דיבר על שלוש דקות חומר גלם שצולמו בעיירה קטנה בפולין, והפנה ללינק לצפייה במוזיאון השואה בווישינגטון. הקלקתי, ואני חושבת שמפני שהסרט היה בצבע זה מיד ריתק אותי – הרי הסרטים מפולין היהודית נדירים גם כך והסרט הקצר הזה היה גם בצבע. זה הרגיש לי עכשווי והרגיש קרוב יותר מתמיד. הייתה לי ממש תחושה שהילדים מסתכלים עליי, אבל אחרי שלוש דקות וקצת זה נגמר.

חשבתי שיהיה מרתק לשמר את העבר הזה בהווה. חיפשתי מפיק, זה לקח כמה שנים, וב-2021 הייתה הבכורה.

תרחיבי בבקשה על החלטות האסתטיות שלך. היו לך 3 דקות של סרט חובבים מ-1938, ללא סאונד.

כבר מההתחלה ידעתי שאני לא רוצה לכלול חומר אחר, רק את הישן. זה היה כמו חלון שאפשר להציץ מבעדו ולראות את 1938. אם נצא מהחומר הישן, מהחלון הזה, זה יישבר. רציתי לקחת את זה למסע,

למחקר. מי האנשים, מה הדימויים אומרים לי? מה

אנחנו יודעים על זה? היו לי הרבה מחשבות ותחושות ולקח המון זמן למצוא את הקצב והמבנה.

היה תסכול שאנחנו לא יודעים מי האנשים האלה. אי אפשר לזהות אותם בשם. כולם נרצחו ואין כבר אף אחד שנשאר חי ויכול לזהות את הדמויות. זה כשלעצמו נותן קנה מידה לשואה. למשל, יש לנו תמונות שגרמני צילם באקציה הראשונה באמסטרדם. למזלנו, החנות עשתה עותק של הפילם ויש לנו הוכחה שזה אכן התרחש. רואים אנשים הולכים ברחובות אמסטרדם, ואין מי שיזהה אותם היום. גם מפני שלא טרחו לכתוב את שמותיהם, זה לא היה חשוב, וגם מפני שכולם סביבם נרצחו ולא נשאר מי שיזהה אותם. לכן התמונות האלה ממש רודפות אותך.

היה ברור שחשוב לדעת מי האנשים האלה, אבל אי אפשר כבר לדעת. אולי מגוחך לחקור את העצים

שבדימויים אבל זה מה שניתן לעשות.

רציתי שהצופים שלי יבינו את הקשיים שבתהליך. יש מקור, אבל מה עושים איתו? איך גורמים לו לדבר? היו לי הרבה ניסיונות שלא צלחו. הבאתי קוראי שפתיים בידיש שינסו לקרוא מה האנשים אומרים, אבל הקטעים היו קצרים מידי ולא חדים מספיק כדי שיהיה ניתן לקרוא את השפתיים. שאלתי בוטניקאים על הפרח האדום בחלון, איזה פרח זה – אבל הם לא היו מסוגלים לספק תשובה ברורה. הכול נשאר עמום ומרוחק.

יש משהו מאוד מרגש בצורך הנואש כמעט שלך לאסוף את הפרטים "הלא חשובים" מהפילם ולנסות דרכם, דרך האנשים שנרצחו, לבנות עולם שנעלם.

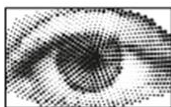
בדיוק. הסרט הזה קיים אף שהנאצים רצו לרצוח את כולם ולמחוק לגמרי את התרבות הזו. אבל הנה, נותרו חלקים קטנים שהם לא הצליחו למחוק. מאוד מאוד קטנים. ועדיין כל מה שאפשר ללמוד על זה מרגיש כמו איזה ניצחון קטנטן, שלא הכול נמחק לגמרי. הנה משהו שנותר.

בסרט את קובעת ששעת הצילום היא 11:30 בצהריים. את בטוחה בזה?

כן בהחלט, בגלל הצל.

בתמונות שסיפרתי לך עליהן, רואים אנשים שצועדים ברחובות אמסטרדם עם מעט החפצים שהם הורשו לקחת. הם צועדים לכיכר שממנה העלו אותם על רכבות למחנה המעבר ההולנדי בדרך

עיצב:גופן: (ברירת מחדל) irbilac, 11 נק', גופן עבור עברית ושפות אחרות: irbilac, 11 נק'

למחנות ההשמדה. רואים בתמונות גם צללים.

התמונה הזו של הצללים הפכה כעת לאנדרטה, וגם הבתים סביב, אפשר לנחש די טוב איפה בדיוק זה מתרחש ב-1943 ובאיזה שעה. הצל שלהם הוטל על האספלט שעליו צעדו. עבדנו עם מדענים, וזה מדויק.

כל האנשים שמוקלטים, מספרים ומתראיינים הם בוויסאובר. למה?

חומר הגלם הוא מה שהוא. פשוט חומר גלם רגיל מאוד ובאנלי במידה מסוימת. הוא נהיה מיוחד בגלל מה שקרה אחר כך. לכן, כל הפרעה הייתה מפרה את הריכוז, את ההתמקדות בחומר הגלם המיוחד הזה. זו הסיבה. הייתי מודעת לכך שאנשים ירצו לדעת איך נראה למשל מר צ'נדלר שהיה בן 13 בזמן הצילום, וגלן קורץ והחוקר הפולני. לכן, אני מראה דיוקנאות קטנים של כל מי ששמענו במהלך הסרט – כדי לספק את הסקרנות לגבי איך הם נראים כעת. ומכאן המשכתי לתת פנים בזמן הקרדיטים לכל מי שעסקו בסרט – מי שעומד מאחורי האפקטים המיוחדים, המפיקים, המלחינים וכן הלאה. כי הסרט כל כך עוסק בפנים, ואיזה רואים ואיזה לא. היעדרות ונוכחות. אז בואו נהפוך את זה ונראה גם את הפנים של כל מי שבדרך כלל נשאר מאחורי הקלעים.

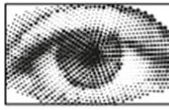
אילו שיחות נותרו מחוץ לסרט?

הייתי חסכונית כשעשיתי את הסרט. אפשר לומר שלא היה שם עודף בשר. מובן שהראיונות במקור ארוכים בהרבה. לפעמים משתמשים רק בשני משפטים מתוך ראיון שלם. אפשר כמובן לספר הרבה יותר דברים מאשר מה שאני מספרת בסרט. בספר שכתב גלן, יש הרבה יותר סיפורים על העיירה, אבל החלטתי להיצמד רק לדימויים שיש בסרט. ויתרתי על סיפורים חזקים כמו איך מר צ'נדלר הצליח לשרוד וכו'. אלה סיפורים מרתקים אבל מרחיקים אותנו מהרעיון המרכזי. הסרט הוא על חומר הגלם הספציפי שלפנינו, לא על חייהם של אנשים מסוימים.

תוכלי לפרט קצת יותר על עיצוב הסאונד? שהרי הסרט המקורי אילם ולכן הכול אפשרי, כל סוג

סאונד שרוצים. מהן עקרונות עיצוב פס הקול?

רציתי כמובן להשתמש בסאונד, אבל מאוד בצמצום, כדי שהקהל יהיה מודע לכך שיש דימויים אבל ללא סאונד. מידי פעם כשרואים מכונית, שומעים דלת של מכונית נטרקת – אבל בצמצום. לא רציתי למלא את הסרט בדברים כאלה. יש לפניי חומר אותנטי, וזה מה שחשוב. צריך לכבד את זה.

לפעמים שומעים קצת צליל של פעמון לדוגמה, או

כשמדברים על מפעל כפתורים שומעים מכונות. אבל מאוד בצמצום, כדי להישאר עם החומר האילם. גם כשיש סאונד שומעים שזה מלאכותי, שזה התווסף לחומר המקורי. וכמובן שבהתחלה שומעים סאונד של מקרן. מאותה הסיבה.

היכן ערכת את הסרט ואיך התנהלה העבודה בינך לבין העורכת?

לסרט הייתה עורכת הולנדית מצוינת. בדרך כלל פעולת העורכים היא לחתוך ולהשאיר בחוץ. יש להם המון שעות מצולמות וצריך לבחור מה להוציא החוצה. כאן זה היה הפוך. היו לנו 3 דקות וצריך היה לבנות משם. לשמחתי מעולם לא עברתי תהליך עריכה קודם, לכן המחשבות היו פתוחות. כל רעיון

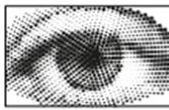
שעלה אצלי – שאלתי את העורכת האם זה אפשרי? והיא תמיד ענתה שהיא לא יודעת אבל אפשר לנסות.

האתגר הגדול היה אם זה בכלל יצליח. כשהתחלנו לא ידעתי אם אפשר בכלל להראות 3 דקות מבלי שזה ישעמם, ובעצם לעשות עוול לחומר הזה. היינו חייבות לפעול ביצירתיות כדי שזה לא יקרה. נדמה לי שהצלחנו. האנשים הראשונים שראו את הסרט אמרו שלגמרי שכחו שהם צופים שוב ושוב באותן 3 דקות.

מה ההרגשה הכללית או הגישה שלך לגבי ארכיון בכלל? עד כמה את מתעניינת בחומרי ארכיון

ובמיוחד בנוגע לאופן שהקולנוע מטפל בחומרים אלה?

אני היסטוריונית ויש לי דמיון של היסטוריונית. אני מסוגלת לשוט שלושה שבועות בפומפיי. גם זה סוג של מסע בזמן. גם קטעי סרטים ישנים הם מסע בזמן, ומאפשרים קשר ישיר עם העבר. ארכיון גם עלול להיות כבד ומשעמם, אבל כשמוצאים משהו שנותן קשר ישיר עם העבר, אין דבר יותר משכר. זה קיים בחומר שעבדתי איתו. רואים את הילדים מסתכלים ישר אל המצלמה, הם רוצים שיראו אותם. ואתה מסתכל עליהם בחזרה וממלא את רצונם להיראות, שזה מה שכולם רוצים – להישאר בפריים. במקביל, זה גם מתסכל מאוד כי אנחנו יודעים מה עומד לקרות להם, והם כמובן לא מודעים לעתיד שלהם, שהוא העבר שלנו. מתעורר רצון להזהיר אותם, לצעוק להם שיברחו, אבל זו אשליה

כי זה לא אפשרי. זה סרט. הם נעולים בתוך הסרט הזה. ויירצחו בקרוב. זו גם ההרגשה כשצופים בחומר הגלם.

חשבת על ההבדל בין חומר מקצועי וחומר חובבני?

חומר הגלם הזה נהדר בדיוק משום שהוא חובבני. זו לא תעמולה בשום צורה, זה גם לא אמנותי. בגלל החובבנות והמגושמות אנחנו מרגישים עוד יותר שאנחנו רואים את העבר. עבורי זהו מין קסם, שרק קולנוע וצילום יכולים לתת. עדיין מפליא אותי לחשוב איך אנשים חיו לפני המצאת הצילום והקולנוע? במאה ה-16 כתבו מדע בדיוני שבו מישהו ממציא צילום ואומר תדמיינו מראה אלא שהדימוי שרואים בה נשמר. אני לא יודעת איך ניסו לעשות את זה, אבל זה היה מין דחף, הרבה לפני שזה ממש הומצא. אנשים ניסו תהליכים רבים כאלה במאות ה-18 וה-19. הצליחו ליצור דימוי על נייר או כל חומר אחר, אבל לא הצליחו לשמר אותו. לא יכלו לשמר את זה ברגע שנכנס אור. וב-150 השנים האחרונות יש לנו צילום וקולנוע. הארכיון הבדיוני כבר מעבר לפינה.

קראתי היום בעיתון שאיפשהו באמריקה כבר יש להם מין מציאות וירטואלית של מחנות הריכוז. זה מפחיד אותי. זו התפתחות מפחידה. גם בסרט שלי היו לי יחסים עם החומר המקורי, עבדנו עליו וניקינו אותו באופן דיגיטלי. ככה שהוא נראה טוב יותר. בגרסה ה"נקייה" הצפייה נהיית יותר דומה להסתכלות באקווריום.

תודה לך על הסרט היפה.

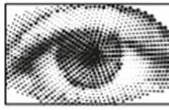
הרבה ילדים רואים כך את העולם היום. רוב הדברים שהבן שלי יודע על מלחמת העולם השנייה הם ממשחקי וידאו. משחקי ירי ומרדפים. צריך להישאר רלוונטיים כדי שאנשים ירצו לצפות בהיסטוריה.

אגב, אם מדברים על אנשים שמעוניינים לצפות, עד כמה הופתעת מהצלחה של "3 דקות"?

שמחתי מאוד. הקרינו את זה מברזיל עד טאיוון, מאיסלנד עד איטליה. זה הוקרן במקומות רבים, בפסטיבלים ובבתי קולנוע. מדהים.

תקריב

כתב עת לקולנוע דוקומנטרי

אכן מדהים מה שהצלחת לעשות עם 3 דקות של
חומר גלם חובבני מ-1938.